

“Önleyici Savaş” ile “Stratejik Sabır” Arasında Amerika Birleşik Devletleri’nin Ulusal Güvenlik Stratejisi

KILIÇ BUĞRA KANAT

- Başkan Obama’ya göre yeni dönemde Amerika’yı bekleyen büyük güvenlik riskleri neler?
 - Başkan Obama’nın ortaya koyduğu stratejiyi şekillendiren unsurlar neler?
- Başkan Obama’nın ortaya koyduğu strateji uluslararası ve ulusal güvenlik meselelerine, özellikle de Suriye’deki krize bir çözüm vaat ediyor mu?

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Obama, ikinci ve son “Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi”ni 6 Şubat’ta açıkladı. Ulusal Güvenlik Danışmanı Susan Rice da, aynı gün Brookings Enstitüsü’nde yaptığı konuşmada belgeyi kamuoyuna sundu. Bir önceki strateji raporundan farklı olarak, belgenin içeriği, tehdit öncelikleri ve hedefleri bu kez Washington’da fazla tartışma yaratmadı. Başkan Obama’nın bundan sonra kalan iki senelik döneminde dış politika konusuna, Rusya ve IŞİD meselesi gibi birkaç kaçınılmaz konu dışında, öncelik vermeyeceği ve daha çok iç politika ve ekonomiye yönelik çalışmalar içinde olacağı uzun bir süreden beri konuşuluyordu. Dahası bu sınırlı dış politika gündeminde önümüzdeki iki sene içinde hangi konuların öne çıkacağını da Başkan Obama bundan yaklaşık üç hafta önce yaptığı “State of the Union” konuşmasında ortaya koymuştu. Bu sebeple belgeden beklentiler de oldukça sınırlıydı.

29 sayfalık bu belgenin asıl odak noktası, ABD’nin dış politikası ve güvenlik politikası, karşılaşılabileceği muhtemel sorunlar ve bu sorunlarla baş etmek için kullanabileceği yöntemler, mekanizmalar ve taktikler değil. David Rothkopf gibi kimi dış politika

gözcüleri bu sebeple ulusal güvenlik belgesiyle ilgili yaptığı değerlendirmelerde belgede birçok unsurun yer aldığını ancak temel olarak ayırt edilebilecek bir stratejinin bulunmadığını ifade ettiler.¹ Her ne kadar önümüzdeki dönemde uygulanacak strateji konusunda bazı bölümler bulunsun da belge genel olarak tehdit algılamalarının ve Obama ve yönetiminin son altı yılda dış politikada ve ulusal güvenlik alanında izlediği politikaların rasyonelitesinin anlatılmasının öne çıktığı bir metin olarak değerlendirildi. Özellikle altı sene içerisinde elde edilen dış politika başarılarına aşırı vurgu bazı uzmanların belgeyi fazlasıyla övünge ve self-promosyoncu bulmasına sebep oldu.²

Ortaya konan belgede aslında ABD yönetiminin son altı yılda başlattığı dış politika çizgisinin büyük bir oranda son iki senede de aynı şekilde sürdürüleceğinin altı çiziliyor. Bu durum belgenin diline de yansımış durumda. Belgede en sık kullanılan fiil, “sürdürmek” veya

1. David Rothkopf, “Rice Pudding”, *Foreign Policy*, 6 Şubat 2015, <http://foreignpolicy.com/2015/02/06/rice-pudding/>.

2. John Bolton, “Obama’s ‘lead from behind’ security strategy will plague America for decades”, *Los Angeles Times*, 9 Şubat 2015, <http://www.latimes.com/opinion/op-ed/la-oe-0210-bolton-obama-national-security-strategy-20150210-story.html>.

Kılıç Buğra KANAT

Penn State Üniversitesi Erie Kampüsü’nde öğretim üyesi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. Yüksek lisanslarını Uluslararası İlişkiler üzerine Marquette Üniversitesi’nde, Siyaset Bilimi üzerine Syracuse Üniversitesi’nde tamamladı. Doktorasını Syracuse Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünde Dış Politika Teorisi ve Liderlik dalında aldı. Ortadoğu Çalışmaları ve Uyuşmazlık Çözümü dallarında da sertifikaları bulunan Kılıç Buğra Kanat, Moynihan Enstitüsü’nde Moynihan Fellow olarak yer alıyor.

“devam etmek”. Bu fiil yaklaşık elli kez kullanılmış. Bunun yanında özellikle Amerika’nın küresel meseleleri ve uluslararası güvenliği ilgilendiren noktalarda yeterince liderlik gösteremediği eleştirisine de yine bu belgede liderlik kavramına yapılan aşırı vurgu ile cevap verilme-ye çalışılıyor. Amerika’nın küresel tehditlerle mücadele konusunda sergilediği inisiyatif ve liderliğin sıklıkla altı çiziliyor. Dahası raporun hemen girişinde Amerika’nın dünyada nasıl bir liderlik göstermesi gerektiği konusunda da bir bölüm bulunuyor. Belki de bunun için ulusal güvenlik belgesi içinde “liderlik etme” ile ilgili fiil ve sözcükler yüze yakın kez kullanıyor.³

2010 yılında Başkan Obama’nın açıkladığı ilk Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesi⁴ ile kıyaslandığında, yeni strateji belgesi Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD) ve Ebola salgını gibi yeni beliren küresel tehlikeleri ortaya koyuyor ve bu gibi tehditler için şimdiye kadar ABD’nin göstermiş olduğu liderliğe değinerek bundan sonraki dönemde bu ve benzeri küresel tehditlerle mücadele konusunda küresel işbirliği oluşturulması gerektiğinin altı çiziliyor. Bu belgede ayrıca iklim değişikliği konusuna da bir önceki belgeyle karşılaştırıldığında daha fazla vurgu yapılıyor. Bu konu hem Başkan Obama’nın ikinci dönem yemin töreni konuşmasında⁵ hem son yaptığı Birliğin Durumu⁶ konuşmasında hem de bu belgede istikrarlı bir şekilde yer alan nadir meseleler arasında bulunuyor. Yine Rusya Federasyonu’na yönelik yaklaşım açısından iki belge arasında ciddi bir fark bulunuyor. 2010 yılı belgesinde o dönemde Başkan Obama’nın Rusya politikasının belkemiğini oluşturan ve “reset” politikası olarak bilinen Rusya ile yeniden işbirliği ve koordinasyona dayalı farklı bir stratejik ilişki kurma temeline dayanan politika belgenin genel havasını da etkilemişti. Rusya kelimesi 2010 belgesin-

de genel olarak işbirliği, karşılıklı saygı ve koordinasyon ile ilgili kelimelerle kullanılmaktaydı. Özellikle Ukrayna krizi sonrasında bu politikanın artık tamamen rafa kalktığı görülüyor. Bu sebeple 2015 belgesinde en çok üzerinde durulan mevzuların başında da Rusya ile yaşanan Ukrayna krizi geliyor. Metinde “Rus saldırganlığı” ifadesi tam yedi kez geçiyor. Rusya dışında ikinci en çok vurgu yapılan spesifik konu ise İŞİD. Metinde toplam 11 kez vurgu yapılan İŞİD meselesi Rusya konusuyla birlikte Obama’nın önümüzdeki iki yılda odaklanacağı mevzular olarak ortaya konuyor.

Her ne kadar strateji belgesi Rusya ile İŞİD konusuna bu kadar vurgu yapsa da bu politika önceliklerinin önümüzdeki iki yılda ne kadar gündemde kalacağı henüz tam olarak bilinmiyor. Başkan Obama iktidara geldiğinden bu yana sürekli olarak genel stratejisinin tam olarak ne olduğunun anlaşılmasını sebebiyle sıklıkla eleştiriliyor. Farklı zamanlarda ortaya konulan farklı stratejik önceliklerin hızla gündemden düşmesi ve genel olarak verilen dış politika mesajı ve kullanılan söylem ile eylem noktasında sergilenen siyasi davranışın birbirini tutmaması genel bir özellik olarak bu döneme damgasını vurmuştu. Bu konuda sürekli olarak verilen örnekler arasında Başkan Obama’nın 2013 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu toplantısında yaptığı konuşma gösteriliyor. Bu konuşması sırasında Başkan Obama başkan olarak bulunacağı üç senelik dönemde temel dış politika önceliklerini İsrail-Filistin barış süreci ve İran’la nükleer görüşmelerin devamı olarak telaffuz etmişti.⁷ Ancak bu iddialı konuşmayı takip eden aylarda bu iki öncelikten biri olan Arap-İsrail barış süreci tamamen gündemden düştü. Aynı şekilde daha önceki senelerde ortaya oldukça iddialı bir biçimde konulan Asya pivotu politikası da Obama’nın ikinci kez seçimleri kazanmasından sonra rafa kaldırılmıştı.⁸ Son olarak da Suriye konusunda Başkan Obama’nın yaptığı ve oldukça ciddi bir ultimatom olarak yorumlanan Suriye rejiminin kimyasal silah kullanmasının

3. Peter Baker ve David E. Sanger, “Security Strategy Recognizes U.S. Limits”, *New York Times*, 5 Şubat 2015, <http://www.nytimes.com/2015/02/06/us/politics/security-strategy-recognizes-us-limits.html>.

4. National Security Strategy, 2010, http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf.

5. “Inaugural Address by President Barack Obama”, 21 Ocak 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/01/21/inaugural-address-president-barack-obama>.

6. State of the Union 2015: Full transcript, 21 Ocak 2015, <http://www.cnn.com/2015/01/20/politics/state-of-the-union-2015-transcript-full-text/>.

7. Tom Cohen, “Obama focuses foreign policy on Iran and Middle East peace talks”, CNN, 25 Eylül 2013, <http://www.cnn.com/2013/09/24/politics/un-obama-foreign-policy/>.

8. Hillary Clinton, “America’s Pacific Century”, *Foreign Policy*, 11 Ekim 2011, <http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>.

“kırmızı çizgi” olarak ortaya konduğu konuşmadan⁹ tam bir sene sonra Esed’in sivillere yönelik kimyasal silah saldırısı yapması sonrasında bu “kırmızı çizgi” oldukça esnetilmiş ve rejim bu saldırıdan herhangi bir ceza almadan kurtulmuştu. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde de ortaya konulan bu dış politika önceliklerinden taviz verilmesi ve yeni önceliklerin ortaya çıkması oldukça muhtemel görülüyor.

SEKİZ RISK

Başkan Obama yayınladığı Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi’nde önümüzdeki dönemde dönüşen küresel sistemin ortaya çıkardığı sayısız farklı tehdit arasında Amerika’nın kendi ve müttefiklerinin güvenliği göz önüne alınarak sekiz stratejik riske yoğunlaşacağını ifade ediyor. Bunlar Başkan Obama’nın sıraladığı şekliyle:

- ABD topraklarına yönelik yapılacak bir saldırı,
- ABD ve müttefik ülke vatandaşlarına ABD toprakları dışında yapılacak bir saldırı,
- Küresel bir ekonomik kriz ya da yaygın bir küresel ekonomik yavaşlama,
- Kitle imha silahlarının yayılması veya kullanılması,
- Küresel olarak yayılabilecek bir bulaşıcı hastalık salgını,
- Küresel ısınma,
- Enerji piyasasında ciddi bir aksama,
- Devlet kontrolünün olmadığı veya zayıfladığı ülkelerin yol açabileceği aralarında katliam, bölgesel yayılma ve organize suç örgütlerinin de bulunduğu güvenlik riskleri.¹⁰

Belge devam eden bölümlerde Güvenlik, Refah, Değerler ve Uluslararası Düzen olmak üzere dört alana bölünmüş. Bu bölümlerde kendi içinde bu alanlardaki önceliğin hangi konu ve bölgelere ait olacağına dair bazı alt bölümlere ayrılmış. Buna göre ABD’nin güvenlik açısından öncelikleri arasında milli güvenliğin daha muhkem hale getirilmesi, ABD sınırları ve topraklarının korunması, terörle mücadele, çatışmaların

engellenmesi için kapasite artırımı, kitle imha silahlarının yayılması ve kullanılmasını engellemek, küresel ısınmaya karşı durmak, küresel ortak alanlara serbest erişim konusunda destek ve küresel sağlık konularına vurgu yapıyor.

İkinci bölümü oluşturan Refah başlığı ise ABD’nin ekonomi ve enerji kaynakları konusundaki hedeflerini içeriyor. Bu bölümde ekonominin rayına sokulması, enerji güvenliğinin güvence altına alınması, bilim, teknoloji ve inovasyon konusunda liderliğin korunması, küresel ekonomik sistemin şekillendirilmesi ve aşırı fakirliğin ortadan kaldırılmasına değiniliyor.

Üçüncü bölümde sıklıkla ABD dış politikasında değerlerin dikkate alınmadığı yolundaki eleştirilere cevap verilircesine ABD’nin bu konuda önümüzdeki dönemde girişeceği vaat edilen inisiyatifler ele alınıyor. Bu bölümün başlıkları arasında da Amerika’nın değerleriyle yaşaması gerektiği, eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, yeniden ortaya çıkmakta olan demokrasilerin desteklenmesi, sivil toplum ve genç liderlerin teşvik edilmesi ve kitlesel katliamların önlenmesi gibi temennilere yer verilmiş.

Son bölüm olan Uluslararası Düzen konusunda da fazla ayrıntıya girmeden uluslararası sistemin geleceği ile ilgili hedeflere değiniliyor. Bu bölümdeki başlıklar arasında Asya Pasifik’te izlenen denge politikasının devamı, Avrupa ile mevcut ittifak ilişkilerinin geliştirilmesi, Ortadoğu’da barış ve istikrar hedefine ulaşmaya çalışılması, Afrika’nın geleceğine dönük yatırımların artırılması ve Latin Amerika ile ilişkilerin geliştirilmesi üzerinde duruluyor. Ancak Ulusal Güvenlik Belgesi’nde ortaya konulan bu hedeflere ulaşmakta kullanılacak bir stratejiden bahsetmek çok mümkün değil. Metnin genelinde karşılaşılan bu durum Belge’nin bir dizi temenniden oluştuğu izlenimini güçlendiriyor. Belge’nin yayınlanmasından sonra yapılan eleştirilerde en çok öne çıkan unsur da zaten belgenin genelindeki bu stratejisiz temenni ağırlığı oldu.¹¹

Başkan Obama Belge’ye yazdığı önsözde mevcut uluslararası sistemde ABD’ye karşı oluşan tehditlerle

9. “Remarks by the President to the White House Press Corps”, 20 Ağustos 2012, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/08/20/remarks-president-white-house-press-corps>.

10. National Security Strategy, 2010, http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf.

11. James Joyner, “Obama’s National-Security Wish List”, *The National Interest*, 10 Şubat 2015, <http://nationalinterest.org/feature/obamas-national-security-wish-list-12215>.

mücadele edebilmek için takip edilmesi gereken stratejiyi “stratejik sabır ve kararlılık” olarak açıklıyor. Ancak bu “stratejik sabır”ın ne zaman, ne kadar ve ne şekilde uygulanması gerektiği konusunda ortaya açık bir yol haritası sunmuyor. Bu yol haritasının olmadığı bir durumda bahsedilen “stratejik sabır” da bekle gör politikasının ötesine geçemiyor. Başkan Obama aynı zamanda ABD’nin ulusal gücünün temelini sağlamlaştırmak için “akıllı yatırımlar yapması gerektiğini” belirtiyor. Her ne kadar birçoklarına Joseph Nye’in artık oldukça çok kullanılan “akıllı güç” kavramını¹² hatırlatsa da bu akıllı yatırımın ne olduğu ve ne şekilde eyleme geçirileceği de tam olarak anlaşılıyor. Metnin geneline bakıldığında ise Başkan Obama bu kavramları Türkçeye “stratejik olarak kendini dizginleme” (*strategic restraint*) olarak çevirebileceğimiz bir doktrin parçaları olarak sunuyor. “Amerika’nın mevcut askeri ve ekonomik kapasiteni zorlayan aşırı müdahalecilik” konusunda ABD yönetimlerinin temkinli olması gerektiğini savunan Obama, sadece askeri güce dayanmayan “akıllı bir ulusal güvenlik stratejisi” ortaya konulmasını savunuyor. Bu da diplomatik enstrümanların ve Rusya’ya karşı Ukrayna krizinde olduğu gibi ekonomik yaptırım dahil güç kullanma içermeyen zorlayıcı hamlelerin kullanıldığı, askeri enstrümanların en son çare olarak değerlendirildiği bir politika anlamına geliyor. Bunların başarısız olması durumunda B planının ne olacağı konusunda ortaya herhangi bir alternatif sunulmuş da değil.

Bahsi geçen bu mevzular genel hatlarıyla, Obama’nın bundan bir ay kadar önce yaptığı Birliğin Durumu konuşmasında vurguladığı kavramlar ve görüşlerle paralellik içeriyor. Bu konuşması sırasında da Başkan Obama farklı ulusal ve uluslararası sorunları çözmek için akıllı güce odaklanmanın ve diplomatik seçenekleri kullanmanın gerekliliğine değinmişti. Bu konuşmasında da sürekli olarak müzakere ve diplomatik girişimlerin sonuna kadar zorlanması gerektiğine değinirken askeri güç kullanma veya askeri caydırıcılık konusundaki isteksizliğini de açık bir biçimde ortaya koymuştu.¹³

12. Nye, Joseph, *The Future of Power* (The Public Affairs, New York: 2011).

13. State of the Union 2015: Full transcript, 21 Ocak 2015, <http://www.cnn.com/2015/01/20/politics/state-of-the-union-2015-transcript-full-text/>.

OBAMA NEDEN BÖYLE BİR STRATEJİ BENİMSEDİ?

Obama yönetimi seçimi kazandıkları 2009’dan bu yana dış politika konusunda birçok gözlemciyi oldukça şaşırtan bir performans sergiledi. Dış politikasının temelini “evine çeki düzen vermek” olarak açıklayan ve öncelik olarak iç politika ve ekonomiye yönelen Başkan Obama olabildiğince ekonomik problemlerle ve gerçekleştirmek istediği sosyal sağlık reformu ile ilgilenmeyi tercih etti. Aaron David Miller’in ifadesiyle her ne kadar Ortadoğu’da yaşanan gelişmeler karşısında birçokları Başkan Obama’nın hızlı bir şekilde pozisyon almasını istese de Başkan Obama için öncelik Ortadoğu’daki sorunları çözmek değil orta sınıfın hayat kalitesini yükseltmekti.¹⁴ Ancak Başkan Obama hızla değişen uluslararası dengeler karşısında bir süper güç olarak uluslararası ilişkileri ve uluslararası güvenliği ilgilendiren konularda kayıtsız kalamayacağı gerçeğiyle sürekli olarak yüzleşmek zorunda kaldı.

Bu gerçekle yüzleştiğinde de dış politikada sistemin kendisine verdiği yetkiler ve otoriteyi de çok konforlu bir şekilde kullanamadı. Mevcut ekonomik koşulların ortaya çıkardığı sıkıntılar, bütçede yapılmak zorunda kalınan kesintiler, ilk iki sene sonrasında Kongre’nin alt kanadı olan Temsilciler Meclisi’nde çoğunluğun Cumhuriyetçilerin eline geçmesi ve bununla birlikte ortaya çıkan siyasal kutuplaşma Başkan Obama’nın dış politikasını oldukça ciddi bir biçimde etkiledi. Buna ek olarak dış politikayı yönetme konusunda da sorunlar yaşanmaya başlanınca durum tamamen karmaşıklaştı. Obama kabinesi ve yönetiminden ayrılan her ismin ayrı ayrı ifade ettiği üzere Başkan Obama’nın merkezîyetçi dış politika karar verme mekanizması ve yönetimin dar halkası sayılan çok yakın danışman kadrosu içinde dış politika konusunda uzmanlaşan kimse olmaması verilen dış politika kararlarının da tartışma yaratmasına sebep oldu.

Bu durum kendini istikrarsız bir dış politika ve sürekli olarak değişen pozisyonlar olarak gösterdi. İlk etapta çok önem verilen ve özel bir temsilci olarak

14. Aaron David Miller, “Miller: The limits of military in Syria”, *Newsday*, 28 Ağustos 2013, <http://www.newsday.com/opinion/oped/the-limits-of-military-force-in-syria-aaron-david-miller-1.5974912>.

Richard Holbrooke’un atandığı Afganistan ve Pakistan politikası daha sonraki yıllarda pek gündeme gelmedi. Yine George Mitchell’in özel temsilci olarak atandığı İsrail-Filistin barış süreci politikası da kısa bir süre sonra gündemden düştü. Daha sonra bu politika Kerry planı ile yeniden ortaya çıkıp bir daha rafa kaldırıldı. Bunu müteakiben Ortadoğu’da çok yorulduk yeni hedefimiz Asya dercesine ortaya atılan Asya pivotu politikası da önce yumuşatılarak “yeniden dengeleme” (*rebalance*) politikasına dönüştü sonra da gündemdeki yerini kaybetti. Bu durum Ortadoğu’da Arap Baharı yaşandığında da kendini gösterdi. Önce “tarihin doğru tarafında durmak” olarak adlandırılan duruş Libya krizi ile “geride durarak liderlik etme”ye sonrasında da Suriye krizi ile birlikte bir nevi eylemsizlik politikasına dönüştü. Bu politika değişikliklerinin tümünün temelinde aslında Obama yönetiminin risk almama ve riskli pozisyonlardan uzak durma isteği yatıyordu. Uygulanan politikalar herhangi bir risk oluşturduğu zaman Obama yönetimi riskten uzaklaşarak yeni bir duruş almaya başlıyordu. Bu noktada Suriye gibi durumun oldukça karışık olduğu anlarda da eylemsizlik politikası güderek riski sifira indirme beklentisi içinde davranılıyordu. Eldeki Strateji Belgesi’nde Esed rejimi ve Suriye’deki krizden çok az bahsedilmesi ve bu krizle ilgili kararlı bir duruş almaktan sakınılmasının temelinde de bu riskten kaçınma anlayışı yatıyor.

Bunun yanında Başkan Obama’nın dış politika ve güvenlik çizgisini büyük oranda 2003 savaşında başlayan ve sürekli uzayarak ABD için yeni bir batağa dönüşen Irak Savaşı etkiledi. 2008 yılında yapılan başkanlık seçimlerinde Başkan Obama için en önemli dış politika sermayesi olarak Irak Savaşı konusunda Senato’da verdiği hayır oyu öne çıkmıştı. Obama kampanya boyunca da Amerika’yı Irak çıkmazından kurtarmayı temel seçim vaatleri arasında sıraladı. Bu sebeple son altı yıldır Başkan Obama dış politika ve güvenlik stratejisini şekillendirmeye çalışırken sürekli bu savaşın kötü anılarıyla mücadele ediyordu. Ulusal güvenlik belgesinin hemen başında Irak’tan askerlerin çekilmesinin birkaç kez tekrarlanması sebebi de aslında bu vadin yerine getirilmiş olduğunun altını çizmek.

Başkan Obama bu altı sene içinde dış politika-sına yönelik olarak sürekli telaffuz edilen eylemsizlik ve müteredditlik eleştirilerini Irak Savaşı’na gidilirken verilen kararlarda yapılan hataları tekrarlamamak çabası içinde olduğunu söyleyerek cevaplamaya çalıştı. Dolayısıyla dış politikada pasiflik konusundaki her eleştiri, Obama yönetimi tarafından ABD’nin yeniden uzun ve masraflı bir savaşa itilmeye çalışıldığı şeklinde yansıtıldı. Bu görüş en çok, Obama’nın Suriye politikasına yönelik eleştiriler kapsamında dile getirildi. Başkan Obama Suriye’de yaşananlar konusunda bir adım atılması gerektiği yolundaki her eleştiriye önce Amerikan kamuoyuna sonra da Amerika’da mevcut politikayı yetersiz gören siyaset ve think tank dünyasına Irak’ta olanları hatırlatarak cevap vermeye çalıştı. Bu durum önceleri Irak konusunda karar mercilerinin yaşadığı travma olarak yorumlansa da bu eşitlemenin artık sıklıkla kullanılması kafalarda yeni soru işaretleri uyandırmaya başladı.

ORTAYA KONULAN STRATEJİ ULUSLARARASI SİSTEMDEKİ MEVCUT SORUNLARA CEVAP VERİYOR MU?

Ortaya konan metinde uluslararası güvenlik meseleleri ile ilgili açık bir strateji bulunmuyor. Yukarıda bahsi geçen stratejik sabrın da temel olarak taktiksel boyutu olmakla birlikte stratejik anlamda ulusal güvenliği ve uluslararası sisteme ne şekilde katkıda bulunacağı da net değil. Başkan Obama hem stratejik sabır hem de akıllı güç kavramları ile kendisine özellikle Suriye konusunda yöneltilen eleştirilere bir nevi cevap vermiş oluyor. Bu durum aslında mevcut Belge ve siyasetin ABD’nin 2002 yılında Bush yönetiminin ortaya koyduğu stratejik metnin¹⁵ bir şekilde simetriği olduğu izlenimi yaratıyor. Bush yönetiminin o dönemde ortaya koyduğu ve Irak savaşına da sebep teşkil eden “önleyici savaş” doktrininden kaçınmaya çalışırken aslında kantarın topuzu da eylemsizliğe doğru kaymış görünüyor. Oysa Başkan Obama’nın sürekli olarak Irak Savaşı’nın sonucundan hareket ederek Suriye’de sergilediği politika aynı şekilde trajik bir sonuca sebep

15. The National Security Strategy of the United States of America, Eylül 2002, <http://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>.

oluyor. Aslında tıpkı Başkan Obama gibi Amerikan kamuoyu da Ortadoğu'da yeni bir savaşa karşı. En şahin Cumhuriyetçiler bile Suriye'ye yönelik topyekûn bir saldırıyı savunmuyor. Tıpkı Obama gibi Washington'daki birçok gözlemci ve analist de, başka bir ülkeyi işgal etmek için muharip güç gönderilmesini kesinlikle akılcı bulmuyor. Irak'ta sorulması gerektiği halde işgalden önce sorulmayan "işgalden sonraki gün ülkede işlerin ne şekilde yola konulacağı" sorusunu yönelten sadece Obama yönetimine yakın isimler değil. Yapılan Suriye tartışmalarında hemen hemen herkes bu soruyu tartışıyor hatta bu soru konusunda kapsamlı raporlar ve projeler hazırlanıyor.¹⁶ Kısacası Amerikalılar da Ortadoğu halkları da yeni bir Irak savaşı istemiyor. Dolayısıyla Başkan Obama'nın Suriye konusunda ortaya konan stratejileri yeni bir Irak Savaşı istemediğini söyleyerek reddetmesi bu noktada sorunlu görünüyor.

Dahası Washington'daki ve Ortadoğu'daki aktörlerin hemen hemen hepsi mümkün olduğunca Suriye gibi sorunlar karşısında diplomatik çözümler bulmaktan yana. Ve yine bu aktörlerin tamamına yakını meselenin çözümündeki önemli bir boyutun da siyasi olacağının farkında. Dolayısıyla Başkan Obama'nın sürekli olarak hem sunduğu stratejide hem de yaptığı konuşmalarda diplomatik çözümün ne kadar faydalı ve iyi bir yol olduğundan bahsetmesine aslında pek de gerek yok. Diplomasinin nimetleri ve bu tip durumlarda diplomatik mekanizmaların sonuna kadar zorlanması konusunda özellikle Irak Savaşı sonrasında ders çıkaranlar sadece Obama ve danışmanları değil. Birçok uzman, gazeteci, diplomat ve Kongre üyesi Irak Savaşı'ndan alması gereken muhtemel tüm dersleri aldı. Demokratlar, Cumhuriyetçiler ve Bağımsızlar Irak Savaşı'nda olduğu gibi acele ve yeterince kanıt ortada yokken verdikleri kararların insani, ekonomik ve siyasi maliyetlerini anlamış durumda. Washington'da küresel politikalarda sınırsız askeri güç kullanımını savunanların sayısı da bu sebepten artık çok fazla değil.

Bu gözlemciler, siyasetçiler ve uzmanların birçoğu tıpkı Başkan Obama gibi ABD'nin "akıllı güç" uygulanmasından yana. Ancak ortada sonuç getirmeyen ve

fazlasıyla zaman kaybettiren bir süreci de kimse gerçekçi bulmuyor. Özellikle bu görüşmeler sürerken rejimin bombalamaları devam ettiği sürece bu sürecin rejime zaman ve meşruiyet kazandırmanın ötesine geçemediği açık bir şekilde görülüyor. Akıllı güç eldeki diplomatik ve askeri imkânların dengeli bir kullanımını gerektiriyor. Aynı şekilde bu güç, caydırıcılığın etkili şekilde kullanılmasını zorunlu kılıyor. Düzenlediği kimyasal silah saldırısı sonrasında Beşar Esed'in rejimini, ABD'nin olası hava operasyonlarının sınırlı olacağı yönündeki demeçlerle rahatlatmak ve yaratılacak tahribatı sınırlamasını istercesine muhtemel hedeflerle ilgili ekranlar karşısında açıklamalar yapmak, akıllı güç kullanımına örnek oluşturmaktan oldukça uzakta kalıyor.

Sunulan stratejide Başkan Obama, ABD dış politikasının önünde sadece iki seçenek olduğuna inanıyor. Bunların ilki, askeri gücün önleyici, tek taraflı ve sorumsuz kullanımını ve Irak'taki keşmekeşe yol açarak müttefikleri ABD'den uzaklaştıran türden fiili işgali içeriyor. Diğer seçenek ise "stratejik sabır", eylemsizliğe ve dünyadaki gelişmelere asgari ölçüde müdahaleye dayanıyor. Ancak bu iki zıt yaklaşım arasında, ABD'nin farklı sorunlarla baş ederken dikkate alabileceği değişik "akıllı" seçenekler de bulunuyor. Bu noktada Obama ortaya koyduğu yeni stratejide de Suriye gibi meselelerde eylemsizliğin getirebileceği risklerin ve eylemsizlik durumunun yol açacağı belirsizliğin maliyeti ve risklerinin ne kadar geniş çaplı olduğunu hesaba katmamışa benziyor. Dış politikada Başkan George W. Bush'un tam tersi bir yaklaşım izlemeye çalışan Başkan Obama, onunkine benzer bir basitlik tuzağına düşüyor ve giderek artan bir şekilde, dış politikada kendi yöntemleri ya da Bush'un politikaları dışında seçenek olmadığında ısrar ediyor. Bu yüzden de "stratejik sabır" dünyadaki çok değişik ve karmaşık sorunlarla mücadele etmek için tek seçenek olarak görülüyor.

"Stratejik sabır" Suriye vakasında olduğu gibi sahadaki duruma olumlu bir etki yapmadığında, Obama Suriye'deki çatışmayla ilgili bağlayıcı görüşler dile getirmekten kaçınıyor. Ama bu durum Suriye'deki çatışmayı ve katliamları durdurmuyor. Başkan Obama "stratejik sabır"ın da bir maliyeti olduğunu ve bu maliyetin yüzbinlerce insanın ölümüne, ABD'nin dış

16. The Day After Project, United States Institute of Peace, <http://www.usip.org/the-day-after-project>.

politikasına olan güvenin sarsılmasına ve müttefikleri küstürmeye yol açtığına stratejinin değiştirilmesi gerektiğini anlamalı. Dahası özellikle IŞİD’in yeni güvenlik stratejisinin belkemiği olduğu bir noktada IŞİD’i ortaya çıkaran temel dinamikleri de göz önünde bulundurmalı.

Kısacası benimsenecek yeni stratejinin Suriye’nin işgalini ve Irak Savaşı’ndaki hataların tekrarını içermesi gerekmiyor. Bu iki seçenek arasında bir orta nokta bulmak mümkün. Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi’nin “Toplu Katliamları Önlemek” alt başlığı taşıyan bölümü, yönetimin niçin önleyici müdahale ile sabır arasındaki seçenekleri düşünmesi gerektiğini gösteriyor aslında. Bu bölümde Obama yönetimin son birkaç senedir uygulamaktan çekindiği bir politika en azından bir mesaj olarak kağıt üzerinde varlığını sürdürüyor:

“Sivillere yönelik toplu katliamlar ortak insani değerlerimizin inkârı anlamına gelmekte ve ortak güvenliğimizi tehdit etmektedir. Bu katliamlar ülkeleri ve bölgeleri istikrarsızlaştırır, mülteci hareketlerine yol açar ve aşırılıkçıların suistimal ettiği mağduriyetler yaratır. Soykırım ve toplu katliamlara karşı hızlı uluslararası müdahalelere liderlik etmeye çok önem veriyor ve olaylar

kriz boyutuna ulaşmadan önce yürütülecek önleyici çabaların seçeneklerimizi artıracaklarını ve ödenen bedelleri azaltacaklarını biliyoruz. İnsanların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği, hükümet kurumlarına hesap sormadıkları, büyük bir yoksulluk ve çatışmayla karşı karşıya oldukları dönemlerde toplu katliam riskinin arttığını biliyoruz. Hükümetlerin sivilleri toplu katliamlardan korumakla yükümlü olduğu ve aynı hükümetlerin kendi halklarını korumakta açıkça başarısız olduğu durumlarda bu yükümlülüğün uluslararası topluma geçtiği yönündeki ortak uluslararası görüşe katılıyoruz. En kötü insan hakları ihlallerini önlemek ve sorumlulardan hesap sormak için Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne –ABD yasaları ve kendi personelimizi koruma taahhüdümüzle uyumlu şekilde– destek vermek de dâhil olmak üzere, uluslararası toplumla işbirliği yapacağız. Ayrıca ulusal gücümüzün tüm vasıtalarını kullanarak toplu katliamları önleme ve katliamları durdurma çabalarımızı desteklemek için müttefiklerimizi ve ortaklarımızı harekete geçirmeye devam edeceğiz”.¹⁷

17. National Security Strategy, Şubat 2015, http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)

SETA | Ankara

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No 19 Kahire MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985